

УДК: 009 (082)

Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції 29-31 березня 2006 р.: В 3 т. – Т. 1 / За заг. ред. А.Г.Гудманяна, О.В.Петренка. – К.: НАУ, 2006. – 304 с.

Містить матеріали щорічної науково-практичної конференції з проблем гуманітарної освіти в вищих навчальних закладах галузевого спрямування. У том 1 увійшли матеріали доповідей за науково-практичними напрямками „Наука і вища освіта в інформаційному суспільстві (філософський аспект)”, „Інноваційні технології навчання в профільному ВНЗ”, „Психологія професійної самореалізації особистості”, „Соціологія”, „Історія”, „Політологія”.

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

проф. **А.Г. Гудманян**, директор Гуманітарного інституту
Національного авіаційного університету

Заступник голови оргкомітету:

доц. **О.В. Петренко**, заступник директора Гуманітарного інституту
НАУ

Члени оргкомітету:

проф. **О.М. Акмалдінова**

доц. **Т.О. Вакуленко**

проф. **Л.Г. Дротянко**

доц. **О.М. Захарчук**

проф. **С.С. Кіраль**

проф. **Е.В. Лузік**

проф. **М.В. Луцюк**

проф. **Т.І. Люріна**

проф. **М.М. Мокляк**

проф. **О.П. Полисасв**

доц. **О.Г. Шостак**

проф. **Я.В. Януш**

Рекомендовано до друку вченою радою Гуманітарного інституту
(Протокол №7 від 23 березня 2006 р.)

© Національний авіаційний
університет, 2006

НАУКА І ВИЩА ОСВІТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

Любовь Дротянко

д. филос. н., профессор, г. Киев

Валентин Оноприенко

д. филос. н., профессор, г. Киев

Наука для образования в информационном обществе

Термин «информационное общество» ничего не говорит об уровне доступности научной информации для широкой общественности, а тем более о доступности ее получения посредством высшего образования. Последнее лежит не в плоскости наличия самой информации и ее количества в обществе, а в плоскости наличествующего в определенной стране господствующего экономического уклада, и в частности соотношения доли государственных и частных высших учебных заведений. Термин «информационное общество» обозначает лишь существующий уровень развития средств коммуникации, информационных технологий, а также возможности быстрой передачи, получения и обработки большого объема информации в короткие сроки для ее широкого использования в большинстве сфер общественной жизни. Понимаемое таким образом информационное общество требует от своих членов усвоения новейших научных знаний в области информатики, информационных и компьютерных технологий, а также умений и навыков приращения с их помощью новых знаний в других областях науки.

Указанные задачи выполнимы лишь в рамках системы «наука – образование», где под составляющей «образование» будем понимать систему высшего образования, ибо именно в ней, как известно, происходит процесс подготовки специалистов для различных отраслей экономики, социальной сферы, духовной культуры.

самовираження і саморозвитку, засобами протидії професійним деформаціям особистості); в) *діяльнису зрілість* (оволодіння на високому рівні професійною діяльністю, засобами самореалізації і саморозвитку особистості в межах професії, здатність до творчих проявів своєї індивідуальності) (Гордієнко В.І., 2001).

Детальний аналіз змісту цих понять дозволяє визначити *професійне вдосконалення особистості* як процес розвитку професіоналізму, під яким слід розуміти інтегративну характеристику професійно зрілої особистості, творчого суб'єкта діяльності, спілкування, досягання фахівцем соціальної, особистісної, діяльнису, духовної зрілості в межах професії.

Професійне вдосконалення обумовлюється „... здатністю особистості реалізовувати себе як успішного і ефективного фахівця й забезпечується рівнем та обсягом володіння теоретичними знаннями і практичними навичками, а також умінням їх застосування при розв'язанні конкретних задач професійної діяльності” (Шаповал І.М., 2002). Можна зазначити, що *складовими професійної досконалості особистості*, насамперед, виступають: а) *теоретична компетентність* (сукупність загальних та спеціальних знань, якими володіє фахівець у певній професійній сфері і які є базою для професійного вдосконалення); б) *практична компетентність* (сукупність практичних навичок, якими володіє фахівець, і які забезпечують успішність його професійного вдосконалення); в) *професійно-важливі якості* особистості (властивості особистості, сукупність яких є потенційними або актуальними здібностями до професійної діяльності, що сприяють її вдосконаленню); г) *мотивація професійного вдосконалення* (сукупність мотивів, які спонукають особистість до вдосконалення у професійній діяльності).

Духовним стрижнем особистості професіонала має стати певна *ціннісно-мотиваційна домінанта*, яка, зокрема, буде спрямовувати фахівця до професійного вдосконалення.

Правомірно виділити *декілька груп мотивів*, які складають спрямованість спеціалістів відділів освіти на професійне вдосконалення: а) *мотиви власне*

управлінські: процесуальні і результативні; б) *мотиви соціального співробітництва* з керівниками шкіл, педагогічними працівниками щодо підвищення якості навчання та виховання; в) *мотиви престижу професії* в суспільстві; г) *мотиви розвитку, індивідуалізації і самореалізації особистості* в професійній діяльності; д) *прагматичні мотиви*: матеріальне заохочення, санітарно-гігієнічні умови, матеріально-технічна база, організація праці, уникнення неприємностей з боку вищого керівництва у разі невідповідності професійній діяльності та ін. Найбільш стійкі з цих мотивів, які впливають на професійне вдосконалення, визначають якість і рівень його реалізації, входять до сукупності мотивів, що складають спрямованість особистості фахівця.

Аналіз проблеми дає підстави визначити *мотивацію професійного вдосконалення* як сукупність стійких спонукань, складний механізм співвіднесення особистістю зовнішніх та внутрішніх (відносно змісту професійного вдосконалення) спонукальних факторів поведінки, що визначають, спрямовують, а також регулюють процес підвищення професійного зростання.

Усвідомлення спеціалістом відділу освіти недостатності своєї компетентності, прагнення поповнення своїх знань, умінь та навичок повинні забезпечити можливість його професійної самореалізації.

Тетяна Вашека

м. Київ

Рання діагностика та профілактика суїцидальної поведінки серед учнівської молоді

Особливою проблемою в Україні є самогубство підлітків та молоді. Вітчизняними та зарубіжними фахівцями відмічається, що в віці до 13 років суїцидальні спроби рідкісні, а починаючи з 14-15 років суїцидальна активність

різко зростає, досягаючи максимуму в 16-19 років. Відсутність в Україні програм профілактики самогубства на рівні навчальних закладів та необхідність розробки ефективних способів ранньої діагностики та превенції суїцидальної поведінки та їх впровадження в систему освіти зумовили створення програми профілактики суїцидальної поведінки серед учнівської молоді.

Суїцидальна поведінка в своєму розвитку проходить ряд етапів, починаючи з антивітальних думок, суїцидальних уявлень, до яких приєднуються наміри, задуми, елемент планування, і лише після цього людина скоює спробу самогубства. Всі ці прояви отримали назву **суїцидальних ідеацій** і завжди в широкій чи згорнутій формі передують самогубству. З огляду на те, що суїцидальні ідеації логічно передують суїцидальним спробам та завершеному самогубству, їх раннє виявлення за допомогою скринінгового обстеження та надання психокорекційної допомоги особам з групи ризику дозволяє попередити суїцид.

На основі дослідження індивідуально-психологічних та соціально-психологічних чинників, що впливають на формування суїцидальних ідеацій в учнівської молоді, була розроблена програма раннього виявлення, профілактики та психокорекції суїцидальних ідеацій. Програма включає ряд етапів. Перший етап – скринінгове обстеження: виявлення осіб з наявністю суїцидальних ідеацій за допомогою авторського „Опитувальника суїцидальної поведінки”. Ця методика дозволяє за короткий час провести обстеження великої кількості осіб в умовах групового тестування і діагностувати досліджуваних, у яких наявні різні форми суїцидальних ідеацій. Другий етап – проведення клінічного інтерв'ю, метою якого є встановити час та причини виникнення суїцидальних ідеацій та їх гостроту на момент обстеження. Третій етап – розподіл досліджуваних на групи в залежності від наявності суїцидальних ідеацій та рекомендації з приводу надання психологічної допомоги. На цьому етапі відсіюється група осіб, у яких зараз немає суїцидальних тенденцій і вони критично ставляться до їх виникнення в

минулому. Наступна група – це досліджувані, у яких зараз немає суїцидальних ідеацій, але вони з'являлися в минулому неодноразово, причому не лише на рівні уявлень чи фантазій, а й продумування місця, часу, методу та планування самогубства. Можна стверджувати, що неодноразове виникнення суїцидальної тематики в минулому підвищує ризик скоєння самогубства і потребує втручання спеціалістів. Третя група – учнівська молодь з наявністю суїцидальних спроб, самопошкоджень в анамнезі та актуальних суїцидальних тенденцій на момент інтерв'ю. Ця група є найнебезпечнішою щодо ризику скоєння самогубства і потребує негайного втручання психолога. Четвертий етап – власне психокорекційна робота, яка проводиться в залежності від рівня сформованості суїцидальних ідеацій і включає кризову терапію та індивідуальну психокорекційну роботу з елементами когнітивної, біхевіоральної та екзистенційної психотерапії.

Наталія Кулага

к. мед. н., м. Харків

Марина Хабусева

м. Харків

hmu1@bestnet.kharkov.ua

Психологічні аспекти готовності студентів до навчання в умовах вимог Болонського процесу

Вища освіта України знаходиться зараз на етапі реформування у зв'язку з приєднанням до країн-учасниць Болонського процесу. Зростаючий обсяг інформації, інноваційні технологічні процеси вимагають від фахівців постійного підвищення свого професійного рівня. Задача викладачів вищих навчальних закладів полягає в необхідності навчити студента самостійно вчитися протягом професійної діяльності.